

Dr hab. Piotr Urbański
Katedra Terenów Zieleni i Architektury Krajobrazu
Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Rędzińskiej
„Kontekst krajobrazowy w kompozycji urbanistycznej Wilanowa Zachodniego”,
wykonanej w Katedrze Architektury Krajobrazu,
na Wydziale Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu, w Szkole Głównej
Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie,
pod kierunkiem dr hab. Barbary Szulczewskiej, prof. SGGW,
przy współpracy promotora pomocniczego – dr inż. Przemysława Wolskiego

Wstęp

Przedmiotem podjętych nowatorskich i ciekawych badań jest krajobraz w kompozycji urbanistycznej. Cele pracy sformułowano następująco:

- a) opracowanie metody zintegrowanego uwzględniania kontekstu krajobrazowego na potrzeby komponowania urbanistycznego,
- b) przetestowanie metody w formule studium przypadku,
- c) uzasadnienie potrzeby stosowania podejścia zintegrowanego.

Wybrano obiekt badań, którym jest Wilanów Zachodni, jako przykład zachodzących tam zmian w budownictwie i kolizji z zabytkowym założeniem pałacowo-ogrodowym w Wilanowie. Praca doktorska liczy 267 (!) stron. W wykazie źródeł wykazano dużą liczbę pozycji naukowych oraz specjalistycznych, dobrze dobranych i właściwie wykorzystanych oraz 28 aktów prawnych, które pomocne były w realizacji pracy.

Ocena merytoryczna pracy

Po przedstawieniu przedmiotu i celu badań, w dalszej części pracy Doktorantka krótko przedstawia założenia badawcze, przytaczając i analizując dobrze dobrane źródła literatury i opisuje: podejście hermeneutyczne jako perspektywa badawcza, podjęcie tożsamości krajobrazu oraz trójwarstwowy model krajobrazu i paradygmat zintegrowanego projektowania krajobrazu. Ta część pracy jest czytelna i stanowi podbudowę do dalszych rozważań. Oparto ją na literaturze polskiej i zagranicznej oraz zaopatrzone w ryciny.

Następnie przedstawiono metodykę badań, dzieląc ją na 4 etapy:

1. sformułowanie celu i określenie zakresu badań
2. sformułowanie założeń metody krajobrazowej analizy progowej oraz jej przetestowanie w formule studium przypadku
3. trzeci etap, to dyskusja podjętych badań
4. podsumowanie wyników i przedstawienie wniosków.

Taki układ metodyki pracy jest prawidłowy i pozwala na osiągnięcie założonych celów. Autorka opisała właściwie poszczególne etapy metodyki postępowania badawczego i dodatkowo przedstawiła je w formie graficznej (Rysunek 3), co pozwala lepiej zrozumieć warsztat badawczy.

Uwaga do tekstu: dlaczego na str. 20 zamieszczono informację o rysunku 1, myślę, że to pomyłka i powinien być nr 3?

W rozdziale trzecim pracy Doktorantka zamieściła informacje o krajobrazie w kompozycji urbanistycznej, z uwzględnieniem podstaw metodycznych i prawnych. Zebrała tu przegląd wybranych metod dla warstwy przyrodniczej, kulturowej percepcyjno-poznawczej i metody proceduralne - podejście zintegrowane, umożliwiające uwzględnienie kontekstu krajobrazowego w procesie przestrzennego zagospodarowania oraz ramy prawne uwzględniania krajobrazu w planowaniu przestrzennym. Dużym walorem tego rozdziału jest zestawienie w podrozdziale 3.1.5 na str. 42 (Tabela 1) – porównanie metod pod względem zakresu problemowego dotyczącego uwzględniania poszczególnych warstw krajobrazu, z wyróżnieniem podejścia progowego. Ze względu na trudną problematykę badań zawartość tabeli jest bardzo czytelna. W drugiej części tego rozdziału (ramy prawne uwzględniania krajobrazu w planowaniu przestrzennym) zamieszczono pojęcia krajobrazu jako środowisko przyrodnicze, jako krajobraz kulturowy oraz przedstawiono ujęcie fizjonomiczne krajobrazu.

Rozdział czwarty pracy traktuje o metodzie krajobrazowej analizy progowej (w skrócie: mKAP). Przedstawiono tu założenia do badań oraz zamieszczono procedury. Trzyetapowe procedury podzielono na:

- a) procedurę mKAP w zakresie warstwy przyrodniczej,
- b) procedurę mKAP w zakresie warstwy kulturowej,
- c) procedurę mKAP w zakresie warstwy percepcyjno-poznawczej.

Pomimo złożoności poruszanej problematyki systematyczny układ tego rozdziału oraz schemat zamieszczony na rysunku 5 pozwala na dobre zrozumienie tekstu.

W rozdziale piątym „Zastosowanie mKAP – studium przypadku Wilanowa Zachodniego”, w podrozdziale 5.1 wyjaśniono metodykę studium i opisano cztery analizy krajobrazu Wilanowa Zachodniego (analiza retrospektywna – stan na 1995 rok – przed realizacją inwestycji „Miasteczko Wilanów”, stanu istniejącego - rok 2015, badań i opracowań planistycznych oraz analizę zakresu uwzględniania kontekstu krajobrazowego w kompozycji urbanistycznej obiektu badań). W dalszej części dokładnie opisano, w jaki sposób wykonano analizy. Rozważania poparto literaturą. Podrozdział 5.2 „Krajobraz Wilanowa Zachodniego – analiza retrospektywna, stan przed realizacją inwestycji „Miasteczko Wilanów” – rok 1995”, podzielono na części, gdzie przedstawiono:

- a) analizę i diagnozę warstwy przyrodniczej, z opisem położenia terenu opracowania, genezą i strukturą przyrodniczą krajobrazu, funkcjonowaniem i funkcjami przyrodniczymi krajobrazu. Poza tekstem pracy dla wyjaśnienia problemu wykorzystano osiem rycin, starannie przygotowanych,

- b) progi krajobrazowe – warstwa przyrodnicza, z opisem funkcji przyrodniczych i dziedzictwa przyrodniczego – załączono tu trzy ryciny,
- c) analizę warstwy kulturowej - dziedzictwo kulturowe, z opisem kulturowego znaczenia warstwy przyrodniczej krajobrazu, krajobrazu jako zapisu przemian społeczno-ustrojowych oraz krajobrazu jako formy sztuki - załączono tu jedenaście rycin i jedną tabelę,

Uwaga do tekstu: na rys. 26 nie wyjaśniono odnośnika nr 16, czy Autorka miała na myśli granicę terenu opracowania?

- d) progi krajobrazowe – dziedzictwo kulturowe, z uwzględnieniem pozostałości krajobrazu pierwotnego, pozostałości wilanowskiej wielkoprzestrzennej kompozycji krajobrazowej i rolniczego użytkowania pól wilanowskich – dwie ryciny,
- e) analizę warstwy percepcyjno-poznawczej, z elementami determinującymi tożsamość krajobrazu i analizą powiązań widokowych – siedemnaście rycin, w dużej mierze pochodzące z archiwum Promotora pomocniczego – dr inż. Przemysław Wolskiego,

Uwaga do tekstu: na rys. 48 nie wyjaśniono odnośnika nr 4, czy Autorka miała na myśli granicę terenu opracowania?

- f) progi krajobrazowe – warstwa percepcyjno-poznawcza, ze schematycznym przedstawieniem postępowania oraz opisem analizy retrospektywnej – dwie ryciny,
- g) tożsamość krajobrazu oraz wnioski do ochrony i kształtowania krajobrazu – trzy ryciny.

Uwaga do tekstu: na rys. 51 zakradł się błąd – nie wyjaśniono odnośnika nr 16, zamieszczono nr 18 – chyba błędnie

Pytanie do Doktorantki: rozumiem, że ryciny oraz tabele bez wskazania źródła pochodzenia wykonała Autorka pracy?

Podrozdział 5.3 „Krajobraz Wilanowa Zachodniego w badaniach i opracowaniach planistycznych” zawiera:

- a) krajobraz Wilanowa Zachodniego w badaniach naukowych, z opisem i pięcioma rycinami,
- b) krajobraz Wilanowa Zachodniego w opracowaniach fizjograficznych – załączono opis i pięć rycin,

Uwaga do tekstu: proponowałbym elementy na rysunku nr 61 opisać jako A i B, skoro w legendzie tak je nazwano. Ponadto w legendzie tego rysunku zamieszczono: „13 – granica terenu opracowania”, a nie umieszczono tego odnośnika na rysunku

- c) ochronę prawną krajobrazu Wilanowa Zachodniego (ochrona krajobrazu kulturowego i przyrody) – w formie opisowej,

d) krajobraz Wilanowa Zachodniego w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego – załączono opis i trzy ryciny).

Analiza stanu istniejącego – rok 2015 stanowi podrozdział 5.4. Zawiera on informacje o inwestycji Miasteczko Wilanów, analizę warstwy przyrodniczej i kulturowej i percepcyjno-poznawczej. Przedstawiono tu także tożsamość krajobrazu Wilanowa Zachodniego. Podrozdział opisano prawidłowo, z wykorzystaniem czternastu rycin, jednego wykresu i czternastu fotografii.

Uwaga do tekstu: na rysunku 68 zapomniano w jego pisie zamieścić numeru 15?. Podobnie na rysunku 69 – brak wyjaśnienia odnośnika 10?, a także w legendzie rysunku 74 pomyłono nr 17 z 14

Rozdział 5.5 „Stopień zachowania progów krajobrazowych w kompozycji urbanistycznej Wilanowa Zachodniego” napisano bardzo interesująco, z ujęciem dziedzictwa przyrodniczego, funkcji przyrodniczych, warstwy kulturowej i percepcyjno-poznawczej. Dla wyjaśnienia złożoności problemu Doktorantka zamieściła cztery tabele i cztery rysunki obrazujące osiągnięte wyniki.

Uwaga do tekstu: odnoszę wrażenie, że na stronach: 182-183 użyto mniejszej czcionki?

Bardzo mocną stroną pracy jest rozdział: Podsumowanie i dyskusja. Ta część pracy jest tylko 5-stronnicowa, ale mocno wyważona i przemyślana. Zawarte tam informacje i dyskusja z dostępnymi źródłami literatury świadczy o dojrzałości Doktorantki, a być może stanowi podstawę do dalszych badań?

Część merytoryczną pracy kończy rozdział Wnioski. Osiem silnie rozbudowanych wniosków w doskonały sposób wieńczy dzieło Autorki. Wnioskowanie jest prawidłowe i świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki.

Na końcu tej części pracy zamieszczono Spis tabel i ilustracji (str. 200-204). Pomaga on w wyszukiwaniu elementów pracy i ułatwia jej czytanie.

Uwaga do tekstu: w spisie tabel zabrakło tabeli 2 ze str. 256.

Drugą częścią dysertacji jest Aneks, zawierający 5 załączników. Przygotowany jest starannie i merytorycznie prawidłowo. Bardzo ciekawe informacje zawiera zał. nr 5 – „Krajobraz miasteczka Wilanów w ocenie jego mieszkańców – raport z badania sondażowego”, który kończy się znamienymi słowami: „Realizacja inwestycji Miasteczka Wilanów nie spełnia w pełni kryteriów otrzymanych nagród za doskonałość”.

Uwaga do tekstu: szkoda, że numerację rysunków podzielono na tekst ogólny dysertacji i tekst Aneksu – numeracja rysunków powieliła się, a w przypadku tabel nie – dlaczego?.

Uwaga do tekstu: na str. 252 zacytowano w rozdziale „Motywacje: dlaczego miasteczko Wilanów” tabelę 1, a w tekście zamieszczono tabelę 7. Myślę, że jest to związane z uwagą powyżej zamieszczoną.

Zakończenie

Wszystkie wskazane, drobne uchybienia w pracy w żaden sposób nie podważają jej walorów naukowych. Jeszcze raz pragnę podkreślić, że Autorka pracy włożyła dużo wysiłku w jej wykonanie. Również efekt końcowy i ocena całości pracy jest z mojej strony bardzo pozytywna.

Rozprawa mgr inż. Katarzyny Rędzińskiej prezentuje wysoki poziom merytoryczny i spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, dlatego składam wniosek o dopuszczenie do publicznej obrony na Wydziale Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej mgr inż. Katarzyny Rędzińskiej

Uzasadnienie

1. Autorka podjęła się realizacji bardzo złożonego i nowatorskiego problemu.
2. Zweryfikowanie postawionych celów pracy nie było proste. Autorka podołała temu bardzo dobrze. Trudne opisy tekstowe wyjaśniane są rycinami, zdjęciami lub tabelami. Stanowi to wartość dodaną, która ułatwia zrozumienie złożoności podjętego do rozwiązania problemu.
3. Biorąc pod uwagę bardzo szeroki zakres przeprowadzonych badań, uzyskane wyniki oraz ich interpretację, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska nie tylko odpowiada w pełni wymaganiom stawianym pracom doktorskim, ale stanowi oryginalne rozwiązanie istotnego problemu naukowego z zakresu architektury krajobrazu.
4. Praca ta posiada duże wartości poznawcze i praktyczne dla działań w krajobrazie.
5. W związku z powyższym składam wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej mgr inż. Katarzyny Rędzińskiej stosowną nagrodą.

Poznań, dnia 13.08.2016 r.

Dr hab. Piotr Urbański